

17—21 november.

Debatter m. m.

Tisdagen den 20 november.

Sid.

Svar på interpellation av herr Nerman ang. underlåtet beivrande av visst brott	4
--	---

Onsdagen den 21 november.

Professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet	8
Beskattningen av realisationsvinster m. m.	9
Utredning ang. sexualbrottslingars behandling	17
Straffet för homosexuell otukt	21
Interpellation av fru Sjöström-Bengtsson ang. polisens sekretessskyldighet m. m.	31

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 21 november.

Statsutskottets utlåtande nr 186, ang. inrättande av en professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet	8
— nr 187, ang. studielån åt vissa flyktingstudenter	9
— nr 188, ang. utredning rörande omskolning av vissa lärare	9
— nr 189, ang. inrättande av en lekmananämnd på skolans område	9
— nr 190, ang. medgivande till överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen	9
Bevillningsutskottets betänkande nr 62, ang. ändring i kommunal-skattelagen m. m.	9

	Sid.
Bankoutskottets utlåtande nr 35, ang. pension åt städerskan vid riksbankens huvudkontor Svea Arvida Johansson	17
Första lagutskottets utlåtande nr 34, ang. utredning rörande sexualbrottslingars behandling	17
— nr 35, ang. ändrad lydelse av 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen	21
Jordbruksutskottets utlåtande nr 45, ang. rörlig kredit åt Svenska spannmålsaktiebolaget	31
— nr 46, ang. statens stöd åt växt- och fruktträdsförädlingen m. m.	31

Lördagen den 17 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 10 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruks-
utskottets förslag till riksdagens skri-
velse, nr 353, till Konungen i anledning
av väckta motioner om införande av
proportionellt valsätt vid landstingens
val av ledamöter och suppleanter i hus-
hållningssällskapens förvaltningsutskott.

Föredrogs och hänvisades till bevill-
ningsutskottet den av herr *Ewerlöf* m.
fl. väckta motionen, nr 535, i anledning
av Kungl. Maj:ts proposition med för-
slag till lag om investeringskonto för
skog, m. m.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 186, i anledning av väckta motio-
ner om inrättande av en professur i
ekonomisk historia vid Lunds univer-
sitet;

nr 187, i anledning av väckta motio-
ner om studielån med statlig kreditga-
ranti åt vissa flyktningstudenter;

nr 188, i anledning av väckta motio-
ner om utredning rörande möjligheter-
na att anordna en omskolning av vissa
lärare;

nr 189, i anledning av väckta motio-
ner om utredning av frågan om inrät-
tande av en lekmananämnd på skolans
område; samt

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om skatt vid tillverkning och import av
personbilar m. m., såvitt propositionen
avser medgivande till överskridande av
viss anslagspost i avlöningsstaten för
kontrollstyrelsen;

bevillningsutskottets betänkande nr
62, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition med förslag till lag om ändring
i kommunalskattelagen den 28 septem-

ber 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet
väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande nr 35, i an-
ledning av fullmäktiges i riksbanken
framställning om pension åt städerskan
vid riksbankens huvudkonior Svea Ar-
vida Johansson;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av väckt motion
om utredning angående förbättrade
möjligheter att behandla sexualbrotts-
lingarna; samt

nr 35, i anledning av väckt motion
om ändrad lydelse av 18 kap. 10 § 2
och 3 mom. strafflagen; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 45, med anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående rörlig kredit åt
Svenska spannmålsaktiebolaget; samt

nr 46, med anledning av väckta motio-
ner angående utredning om statens
stöd åt växt- och fruktträdskulturer
m. m.

Upplästes en till kammaren inkom-
men ansökning, som jämte därvid fogat
läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammar.

Åberopande bifogade läkarintyg an-
håller jag om ledighet från riksdags-
arbetet under tiden 17/11—10/12 1951.
Stockholm den 17 november 1951.

G. Svärd.

Härmed intygas, att riksdagsman
Gunnar Svärd på grund av Bronchit. ac.
+ Gastrit. chron. är i behov av sjuk-
ledighet den 17/11—den 10/12 1951.

Stockholm den 16/11 1951.

C. Sandberg,

leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för den-
na dag, varefter kammarens samman-
träde avslutades kl. 2.05 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 20 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr *Björck* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 13 och den 14 innevarande månad.

Ang. underlåtet beivrande av visst brott.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **ZETTERBERG**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Nermans* interpellation angående underlåtet beivrande av visst brott, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr *Nerman* frågat, om jag anser, att uttrycklig lag under några förhållanden må få suspenderas, om någon som utsatts för brott, vilket kräver allmänt beivrande, av något skäl icke önskar sådant beivrande.

Herr *Nerman* utgår i sin interpellation från vissa uttalanden av *Kejnekommissionen* i dess betänkande. Jag har naturligtvis icke någon anledning att här ingå på en diskussion av vad kommissionen har uttalat i det ena eller andra hänseendet. Härtill kommer att, såsom torde vara känt för kammarens ledamöter, kommissionens betänkande, så snart detta förelåg färdigt, överlämnades till riksåklagarämbetet och justitiekanslersämbetet för de åtgärder som ankomma på dessa ämbeten. Inom riksåklagarämbetet handlägges detta ärende av en särskilt förordnad riksåklagare. Det är uppenbarligen varken lämpligt eller i god överensstämmelse med regeringsformen att, medan vederbörande åklagarmyndigheter sålunda ha ärendet under prövning, i denna kammare upptaga en debatt om någon särskild, i betänkandet behandlad fråga.

Jag skall därför, herr talman, helt och

hållet bortse från det ur kommissionens betänkande hämtade exempel, på vilket herr *Nerman* bygger sin fråga, och i stället försöka att direkt och från mera allmänna utgångspunkter besvara frågan. Vad som härvid bör klargöras är ju, vilket inflytande på allmänt åtal som rättsordningen tillerkänner målsäganden.

Man brukar ur denna synpunkt indela de olika brotten i tre grupper, nämligen sådana som omedelbart falla under allmänt åtal, sådana som i allmänhet endast efter målsägandens angivelse höra under allmänt åtal och slutligen sådana som endast kunna bli föremål för enskilt åtal.

Då brott hör under allmänt åtal, antingen omedelbart eller efter skedd angivelse, gäller att åklagaren också är skyldig åtala — förutsatt naturligtvis att det icke brister i fråga om bevisning eller andra förutsättningar för åtalsanställande. Denna principiella ståndpunkt, vilken brukar uttryckas så, att åklagaren har absolut åtalsplikt, har i vårt land långvarig hävd. Det ligger ju också i öppen dag att denna princip har vissa företräden, särskilt såsom grund för rättssäkerhet och hävdande av allas likhet inför lagen. Det bör emellertid observeras att principen om absolut åtalsplikt för åklagaren ingalunda är den enda tänkbara lösningen på hithörande problem. I andra länder, bl. a. i Danmark och Norge, lämnar man åklagaren möjlighet till ett friare bedömande än hos oss. Och icke heller hos oss upprätthålles principen utan undantag. I vissa fall har sålunda åklagaren att pröva icke blott om de lagliga förutsättningarna för åtal föreligga utan även om det ur allmänna synpunkter är lämpligt att sådant kommer till stånd. En sådan innebörd ha främst bestämmelserna om åtalseftergift bl. a. i fråga om vissa underåriga och i allmänhet beträffande vissa ringare brott.

Ang. underlåtet beivrande av visst brott.

Ehuru åklagaren alltså, då det gäller brott som hör under allmänt åtal, i princip har åtalsplikt och icke kan taga hänsyn till *målsägandens önskan* i den ena eller andra riktningen, måste man dock beakta att *målsägandens uppfattning* om gärningens beskaffenhet kan vara av stor vikt och stundom är avgörande för om brott föreligger eller ej. Detta klagöres kanske lättast genom ett exempel, och jag skall välja ett litterärt sådant. Jag syftar på en berättelse av Victor Hugo i boken »Samhällets olycksbarn». Han berättar där om en nyss frigiven galärfånge, som avvisades vart han kom men till sist blev mottagen och fick nattlogi hos en gammal biskop. Under natten gav han sig emellertid i väg medförande bordssilvret. Hans kringsmygande väckte polisens uppmärksamhet, han blev fasttagen och naturligtvis misstänkt för att ha stulit bordssilvret. Men när man kom med honom till biskopen, förklarade denne, att han hade givit honom bordssilvret, och han undrade varför mannen icke tagit med sig silverljusstakarna, ty dem hade han också fått.

Nu kan man naturligtvis säga att detta exempel är något verklighetsfrämmande. Det ger dock en antydning om själva problemställningen, som är densamma vid en hel rad av brottstyper. Man kan ta andra exempel, som kanske ha mera med det praktiska livet att göra. Det blir t. ex. icke förfalskning, om man skriver annans namn med dennes samtycke. Det blir icke förskingring, om man har ägarens samtycke att använda pengarna. Och härvid gör det icke någon skillnad, om gärningsmannen eventuellt trodde att han överskred sin befogenhet och begick ett brott. På grund av den betydelse målsägandens inställning alltså har torde det ofta i praktiken ställa sig så att dennes uppfattning av gärningen är av väsentlig betydelse för frågan om ett brott föreligger. Dessutom förhåller det sig naturligtvis så, att om en åklagare vill göra gällande att ett påstått samtycke är en efterhandskonstruktion, så uppstår det ofta stora svårigheter att föra bevisning därom gentemot vad målsäganden anför.

Svaret på herr Nermans fråga är alltså att målsägandens önskan har betydelse för allmänt åtal allenast i sådana fall, då lagen kräver angivelse av målsäganden såsom ett villkor för åtals anställande, och att den i andra fall saknar betydelse. Därmed får man emellertid icke sammanblanda att målsägandens uppfattning om de händelser och gärningar, till vilka åtalet hänför sig, kan vara av den största vikt. Att, såsom herr Nerman anför, uttrycklig lag icke får suspenderas, vare sig på detta eller något annat rättsområde, behöver ju knappast sägas.

Herr NERMAN: Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern hjärtligt för hans upplysande svar, och jag har inte mycket att yttra till det. En lekman bör ju också vara försynt och försiktig och inte inveckla sig i en juridisk diskussion med en framstående jurist, allra helst om denne är rättsvisans högste vårdare i landet.

Av justitieministerns svar utläser jag emellertid, att i vårt land är åklagaren skyldig att åtala för brott som omedelbart faller under allmänt åtal, där fallet är klart — och det är ju det fall jag utgick ifrån. Det ligger, säger justitieministern, också i öppen dag att denna princip, vilken vi ha här i Sverige, har vissa företräden i fråga om rättsäkerheten och allas likhet inför lagen.

Att det sedan finns andra lösningar i andra länder är en sak för sig. Däremot hör det hit att det också i Sverige finns möjlighet till åtalseftergift, som justitieministern säger, »bl. a. i fråga om vissa underåriga och i allmänhet beträffande vissa ringare brott».

Denna möjlighet till åtalseftergift känner jag till, men här var det nu inte fråga om någon underårig och inte heller om ringare brott, utan om ett mycket grovt brott av en vuxen och mot en av rikets högsta ämbetsmän. Justitieministern åberopar en klassisk roman, »Samhällets olycksbarn». Men jag tycker inte att man i vårt fall har en motsvarighet till den gamle gode biskopen i

Ang. underlåtet beivrande av visst brott.

Hugos sociala tendensroman. Historien om honom och galärslaven är mycket känslig och vacker, men där var det en bestulen biskop som undanröjde möjligheten för myndigheterna att straffa tjuven genom att säga, att denne hade fått som gåva det i realiteten stulna bordssilvret. Det är väl ändå en helt annan sak än att åtal inhiheras för ett klart och mycket allvarligt brott, som enligt lagen ovillkorligen skall föranleda åtal, även om målsägaren inte önskar det. Även om vi alla skulle vilja se den biskopliga, eller gärna den ministeriellt-religiösa godheten, genomsyra samhället, tror jag inte att justitieministern själv vågar ge den vitsord i dag som praxis inom sitt förvaltningsområde, det svenska rättssamhället. Justitieministern har också känt att exemplet verkar, som han säger, något verklighetsfrämmande. Han anför därför också ett annat exempel, nämligen att någon har tillåtit sig att skriva en annans namn med dennes samtycke — det anses inte som förfälskning. Jag vet inte, om det exemplet riktigt passar i detta sammanhang, men jag skall inte ge mig in på någon debatt härom.

Till sist förklarar justitieministern fullkomligt klart: »Svaret på herr Nermans fråga är alltså, att målsägarens önskan har betydelse för allmänt åtal allenast i sådana fall, då lagen kräver angivelse av målsäganden såsom ett villkor för åtals anställande, och att den i andra fall saknar betydelse. — — — Att — — — uttrycklig lag icke får suspenderas, vare sig på detta eller något annat rättsområde, behöver ju knappast sägas.»

Det är gott att höra, och något annat svar hade jag naturligtvis aldrig väntat från den svenska rättsstatens justitieminister. Uttryckligen anbefallt åtal *har* emellertid inhiherats. Det var det som undersökningskommissionen hade anmärkt på och som jag fann oroande och därför tillät mig påtala i min interpellation.

Nu säger justitieministern, att han inte vill ta upp någon debatt i det speciella fallet, då ju kommissionens be-

tänkande har överlämnats till riksåklagarämbetet och justitiekanslersämbetet »för de åtgärder som ankomma på dessa ämbeten». Det finner jag fullt riktigt, och justitieministerns klara svar om åtalsskyldigheten fattar jag innebära, att han finner det självklart att uraktlåtenheten i det berörda fallet medför åtal mot den åklagare som av olaga hänsyn här har brustit i sin klara ämbetsplikt.

Herr statsrådet ZETTERBERG: Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt säga något mera, men i anledning av herr Nermans sista uttalande vill jag erinra om vad jag framhöll i interpellationssvaret, nämligen att kommissionens betänkande i alla dess delar är överlämnat till de högsta åklagarmyndigheterna i landet. Jag har erfarit, att bl. a. just den fråga, som herr Nerman berörde, är föremål för övervägande av den särskilt förordnade riksåklagaren. Han har emellertid ännu inte fattat ståndpunkt i frågan. Jag vet alltså inte, till vilket resultat han kommer, och det kan väl inte heller herr Nerman veta. Såsom jag också påpekat, tror jag det är lämpligt, för att inte säga nödvändigt, att vi inte göra några kommentarer till fallet, medan det är under utredning av landets högsta åklagarmyndighet.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag delar fullkomligt herr justitieministerns mening i fråga om vad som vid detta tillfälle bör diskuteras eller ej i denna kammare. Då emellertid herr Nerman här har uttalat, att i det fall han berörde förelåg ett klart brott, och då det möjligen kan antagas, att han för detta sitt omdöme har velat finna ett stöd i Kejnekommisionens utlåtande, känner jag mig föranlåten att påpeka, att Kejnekommisionen icke har uttalat sig där-om. Den har sagt, att det är tveksamt, huruvida ett utpressningsförsök förelåg, och skriver: »Mera tveksamt är om fru Svenssons syfte varit att skaffa sig pengar. Med hänsyn till makarna Svenssons nödläge har man anledning antaga, att

ett sådant syfte förelegat.» Detta innefattar inte något bestämt omdöme om hennes gärning. Kommissionen har heller icke uttalat något omdöme om huruvida åtal mot henne bort anställas. Kommissionen har uteslutande sagt, att skäl kunde ha funnits att företaga en förundersökning, vilket ju ingalunda förutsätter visshet om att ett brott begåtts, och även i det hänseendet har kommissionen uttalat, att den har funnit det naturligt, att icke en sådan igångsattes.

Utan att som sagt ha velat taga upp någon debatt i sak har jag velat klarlägga denna utgångspunkt.

Herr NERMAN: Herr talman! Jag har ingenting att tillägga annat än det, att jag hoppas, att vederbörande tillförordnade åklagare får taga del av de ord, som har uttalats av justitieministern både i hans interpellationssvar och i hans replik.

Herr FORSLUND: Herr talman! Förlåt att jag blandar mig i denna debatt! Jag vill emellertid, att till dagens protokoll åtminstone måtte uttalas en förvåning över att en här i kammaren högt aktad ledamot nu är missnöjd med och påtalar, att en olycklig kvinna inte har blivit åtalad. Det verkar, som om interpellanten är i stark utveckling mot mera brutala tankebanor än jag hade väntat.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. underlåtet beivrande av visst brott.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 186—190, bevillningsutskottets betänkande nr 62, bankoutskottets utlåtande nr 35, första lagutskottets utlåtanden nr 34 och 35 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 45 och 46.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande Kungl. Maj:ts propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 228, angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 229, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.; samt

nr 230, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen.

Anmälades och bordlades en av herr Cassel under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 536, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.20 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 21 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 228, angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 229, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 230, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *Cassels* motion, nr 536, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen.

Om inrättande av en professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 186, i anledning av väckta motioner om inrättande av en professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Andrée* och *Elmgren* (I: 135) och den andra inom andra kammaren av herrar

Netzén och *Jönsson* i Lund (II: 94), hade yrkats, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till inrättandet av professur i ämnet ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 135 och II: 94 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *ANDRÉE*: Herr talman! Riksdagen beslöt år 1947 på Kungl. Maj:ts förslag att från och med budgetåret 1947/48 preceptorsbefattningar skulle inrättas i ämnet ekonomisk historia vid universiteten i Uppsala och Lund. Genom beslut den 8 maj 1948 bemyndigades kanslern för rikets universitet att fastställa den undervisnings- och examinationskyldighet, som skulle åligga envar av preceptorerna vid nämnda universitet, och den 15 juni 1951 har Kungl. Maj:t förordnat, att ekonomisk historia skall vara examensämne inom de filosofiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid Göteborgs högskola med vederbörande preceptor som examinator.

Utskottet skriver i sitt utlåtande, att genom de sålunda vidtagna åtgärderna de i motionerna påtalade, tidigare rådande olägenheterna i huvudsak synas ha eliminerats. Beträffande Lund är detta utskottets uttalande felaktigt. Det förhåller sig nämligen på det sättet att än i dag, i november 1951, har preceptor icke någon examinationsrätt, till stort förfång för de studenter, som äro intresserade av att studera ekonomisk historia. Det har, såsom också framgår av motionerna, bedrivits en förhållningspolitik inom vederbörande sektion och av universitetsmyndigheterna i Lund, som inneburit att man under tiden från år 1947 och till november 1951 icke ordnat

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

denna fråga. För egen del anser jag, herr talman, att detta ämne i våra dagar, ur i varje fall samhällets synpunkt, är av mycket stor betydelse, och det är därför önskvärt att det på detta område sker en förändring. Jag är tacksam för att utskottet uttalat en reprimand beträffande handläggningen vid Lunds universitet av detta ärende.

Utskottet slutar med att säga, att enligt vad utskottet har sig bekant har Lunds universitet i sina anslagsäskanden för nästa budgetår gjort framställning om att preceptorsbefattningen i ekonomisk historia vid universitetet skulle förändras till professur. En sådan anordning vore riktig ur alla synpunkter, bland annat därför att detta viktiga ämne faktiskt, som man har sett, eljest kan hållas tillbaka på grund av att preceptorn inte har säte och stämma i sektionen och således inte kan tillvarata de studerandes och sitt ämnes intressen. Det är riktigt att universitetsmyndigheterna i Lund ha föreslagit, att preceptorsbefattningen skall ändras till en professur, men jag kan meddela, att universitetsmyndigheterna satt denna professur så långt ned på önskelistan att alla förutsättningar saknas för att det skall bli någon professur i ekonomisk historia till nästa år, om ecklesiastikministern och Kungl. Maj:t skola följa universitetsmyndigheterna.

Jag vill, herr talman, inte yrka bifall till motionen, utan jag har med detta anförande endast för de myndigheter, som i fortsättningen skola handlägga detta ärende, velat klargöra dels vad som hittills förevarit och dels hur viktigt det är att det sker en förändring. Det är i högsta grad önskvärt att detta ämne vid Lunds universitet får en ordinarie professur.

I herr Andréés yttrande instämde herrar *Elmgren*, *Wistrand* och *Hjalmar Nilsson*.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 187, i anledning av väckta motioner om studielån med statlig kreditgaranti åt vissa flyktningstudenter;

nr 188, i anledning av väckta motioner om utredning rörande möjligheterna att anordna en omskolning av vissa lärare;

nr 189, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om inrättande av en lekmananämnd på skolans område; samt

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m., såvitt propositionen avser medgivande till överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 30 mars 1951 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 170, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning angående upphävande av förordningen den 23 maj 1947 (nr 210) om skattefrihet i vissa fall för realisationsvinst vid expropriation m. m.; samt

3) förordning angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

A) de likalydande motionerna I: 506 av herrar *Mannerskantz* och *Lundgren* samt II: 647 av herrar *Edström* och *Braconier*;

B) de likalydande motionerna I: 507 av herr *Spetz* m. fl. och II: 646 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.;

C) motionen II: 608 av fru *Gärde Widemar*; samt

D) motionen II: 648 av herr *Fagerholm*.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 56 av herrar *Domö* och *Näsgård* samt II: 83 av herrar *Hedlund* i Rådom och *Staxäng*;

b) de likalydande motionerna I: 88 av herr *Spetz* samt II: 121 av herrar *Utbult* och *Svensson* i Ljungskile; samt

c) de likalydande motionerna I: 211 av herrar *Cassel* och *Lundqvist* samt II: 281 av herrar *Dickson* och *Braconier*.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 170 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med den ändring av punkten 5 av anvisningarna till 29 §, som under punkten angivits;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående upphävande av förordningen den 23 maj 1947 (nr 210) om skattefrihet i vissa fall för realisationsvinst vid expropriation m. m.; samt

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst med de ändring-

ar av 1, 2, 3 och 4 §§ samt anvisningarna till 1 § ävensom ikraftträdandebestämmelserna, som framginge av ett under denna punkt infört författningsförslag;

B) att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 56 av herrar *Domö* och *Näsgård* samt II: 83 av herrar *Hedlund* i Rådom och *Staxäng*, i skrivelse till Kungl. Maj:ts anhålla, att Kungl. Maj:ts ville, med beaktande av vad i betänkandet anförts, för riksdagen framlägga förslag till bestämmelser angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst vid avyttring av skog utan samband med avyttring av marken; samt

C) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 88 av herr *Spetz* samt II: 121 av herrar *Utbult* och *Svensson* i Ljungskile,

2) de likalydande motionerna I: 211 av herrar *Cassel* och *Lundqvist* samt II: 281 av herrar *Dickson* och *Braconier*,

3) de likalydande motionerna I: 506 av herrar *Mannerskantz* och *Lundgren* samt II: 647 av herrar *Edström* och *Braconier*,

4) de likalydande motionerna I: 507 av herr *Spetz* m. fl. och II: 646 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.,

5) motionen II: 608 av fru *Gärde Widemar* samt

6) motionen II: 648 av herr *Fagerholm*,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Velander*, *Ebbe Ohlsson* och *Hagberg* i Malmö, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 170 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 506 av herrar *Mannerskantz* och *Lundgren* samt II: 647 av herrar *Edström* och *Braconier*,

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med de ändringar av 35 § 2 mom. och punkten 5 av anvisningarna till 29 §, som i reservationen angivits;

2) — — — (lika med utskottet);

3) — — — (lika med utskottet).

I förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen voro de båda första styckena av 35 § 2 mom. så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

2 mom. Till intäkt som i 1 mom. avses räknas, i den omfattning nedan sägs, vinst å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom, som förvärvats genom köp, byte eller därmed jämförligt fång och varit i den skattskyldiges ägo under nedan angiven tid (realisationsvinst).

Har egendom, som skattskyldig erhållit såsom gåva av make eller skyldeman, av givaren förvärvats genom fång, som ovan sägs, skall frågan om och i vad mån skattepliktig realisationsvinst skall anses föreligga bedömas med hänsyn till sistnämnda fång. Motsvarande skall gälla om make vid bodelning i anledning av *andra makens död* erhållit egendom, som *förstnämnde make* före äktenskapets ingående eller under äktenskapet förvärvat genom köp, byte eller därmed jämförligt fång, eller om make vid bodelning av annan anledning än *andra makens död* erhållit egendom, som någondera maken före äktenskapets ingående eller under äktenskapet förvärvat genom köp, byte eller därmed jämförligt fång.

Har egendom, som skattskyldig erhållit såsom gåva av make eller skyldeman, av givaren förvärvats genom fång, som ovan sägs, skall frågan om och i vad mån skattepliktig realisationsvinst skall anses föreligga bedömas med hänsyn till sistnämnda fång. Motsvarande skall gälla, om make vid bodelning i anledning av *äktenskapets upplösning* erhållit egendom, som han före äktenskapets ingående eller under äktenskapet förvärvat genom köp, byte eller därmed jämförligt fång, eller om make vid bodelning av annan anledning än *äktenskapets upplösning* erhållit egendom, som någondera maken före äktenskapets ingående eller under äktenskapet förvärvat genom köp, byte eller därmed jämförligt fång.

Herr VELANDER: Herr talman! Den föreliggande propositionen har i olika avseenden givit anledning till tillfredsställelse. Den löser åtskilliga spörsmål, som ofta och i skilda sammanhang sosselsatt riksdagen och dess bevillningsutskott. Den klarlägger därtill en del intressanta problemställningar. Att den dock inte tagit slutlig ställning till vissa spörsmål, som berörts i propositionen och i vissa därtill knutna motioner, är riktigt, men detta förhållande är inte ägnat att förta den allmänna inställning till propositionen, varåt jag givit uttryck. Bevillningsutskottet har också vid sitt ställningstagande till de olika spörsmålen inlåtit sig på en del uttalanden och rekommendationer, som måste betecknas såsom betydelsefulla och av stort intresse.

Bevillningsutskottet har bland annat tagit upp frågan — vilken för övrigt framförts motionsledes — om realisationsvinstbeskattningens anpassning till penningvärdets fall. Utskottet understryker, att detta problem är betydelsefullt särskilt i tider av starkt fallande penningvärde, men anser, eftersom frågan gäller icke endast realisationsvinster »utan i minst lika hög grad alla andra slags inkomster», att densamma bör utredas i ett större och vidare sammanhang. Jag vill till detta bevillningsutskottets uttalande gärna knyta den förhoppningen, att finansministern utan onödigt dröjsmål skall se till att dessa rekommendationer fullföljas.

En annan viktig fråga, som inte genom propositionen fått sin lösning, är frågan om vidgad rätt till avdrag för

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

realisationsförlust. Departementschefen har gått förbi denna fråga under hänvisning främst till den omfattande arbetsbörda, som tynger taxeringsorganisationen. Eljest förelåg ju ett förslag från 1944 års allmänna skattekommitté, som, såvitt jag förstår, erbjöd en god lösning i detta hänseende. Det är också klart, att rätten till avdrag för realisationsförluster måste korrespondera mot beskattningen av realisationsvinster, och detta inte blott formellt utan även reellt. Den skattskyldige måste sättas i tillfälle att komma i åtnjutande av de avdrag i förevarande hänseende, som allmänt anses vara berättigade.

Utskottet finner också för sin del införandet av en vidgad avdragsrätt för realisationsförlust påkallat samt uttalar, att det är uppenbart, att en skattskyldig icke bör berövas en avdragsrätt, till vilken han är i princip berättigad, enbart av den anledningen, att den skulle medföra ett merarbete för taxeringsmyndigheterna. Utskottet uttalar vidare, att problemet bör upptagas till förnyad prövning, och anser utskottet önskvärt, att detta sker i samband med den allmänna översyn av beskattningsreglerna, som nu vidtages av 1950 års skattelagssakkunniga. Jag vill starkt understryka, att det måste vara en angelägenhet av vikt, att denna prövning i avsedd ordning kommer till stånd.

Beträffande propositionens förslag om lindring i den statliga inkomstskatten å s. k. ackumulerad inkomst har reformen i fråga om inkomst av skogsbruk begränsats till att avse endast intäkt av skog i samband med avyttring av marken. Utskottet anser emellertid, att man inte kan stanna med detta utan att denna rätt måste utsträckas till att omfatta inkomst av skogsbruk även i andra sammanhang. Utskottet har emellertid menat, att den på riksdagens bord liggande propositionen om insättande för skogsbrukets vidkommande av vissa inkomstbelopp på spärkonto för de närmaste två åren skulle onödiggöra den utjämnning i beskattningsväg, som man siktar till att nå genom beskattningen av ackumulerad inkomst. Utskottet förordar

emellertid, att frågan om den utvidgade rätt, som jag i mitt resonemang här tagit sikte på, skall lösas, innan tiden för spärkontoavsättningarna av skogsbrukets inkomster utlöpt. Även om jag för min del anser, att frågan hade varit mogen för ett avgörande i nu förevarande sammanhang — det är ju inte någon ny fråga, utan vi ha sysslat med den sedan årtionden tillbaka — har jag kunnat böja mig inför utskottets ställningstagande och ansluta mig till dess förslag. Detta har dock skett i den förhoppningen, att utskottets inställning verkligen kommer att fullföljas från Kungl. Maj:ts sida.

En skönhetsfläck skulle jag vilja kalla propositionens förslag, och även utskottets, i fråga om utsträckningen av den nu gällande tidsgränsen för realisationsvinstbeskattningen vid avyttring av vattenkraft från tio till femton år. Propositionens inställning på denna punkt bottnar ju i den uppfattningen, att det på detta område skulle förekomma en viss spekulation och att man räknar med en sådan även i fortsättningen. Frågan härom ha vi diskuterat här i riksdagen vid flera tillfällen, särskilt år 1943, och man vågar nog fälla det omdömet, att basen för en sådan spekulation undan för undan har krympt samman och detta i så hög grad, att något utrymme för spekulationer i förevarande hänseende knappast längre kan anses föreligga. Det finns snart icke längre någon vattenkraft, som inte är placerad på fasta händer.

Jag har inom utskottet ställt avslagsyrkande på propositionens förslag i antytt hänseende. Då jag emellertid anser, att läget är sådant, att förslaget vid ett realiserande därav kommer att stanna på papperet, eftersom med mitt sätt att se det inte finns något utrymme eller i varje fall inte något nämnvärt utrymme för spekulationer på detta område, har jag ansett mig sakna anledning att fullfölja min avvikande mening beträffande propositionens förslag på denna punkt. Jag vill dock framhålla, att flertalet remissinstanser ha varit av samma mening som jag här hävdad. Det har

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

därför också ansetts önskvärt, att man inte skulle inlåta sig på någon utvidgning av tidsgränsen för realisationsvinstbeskattningen beträffande vattenkraft.

Man talar ju om, särskilt när det gäller ekonomisk lagstiftning, att den inte bör förlänas återverkande kraft. I detta fall har man — och jag fäster kammarens uppmärksamhet därpå — såväl från Kungl. Maj:ts som från utskottets sida skilt sig alltför lättvindigt från denna princip. En innehavare av vattenrätt, som exempelvis i december månad i år innehaft denna vattenrätt i tio år, kan avvyttra den utan att drabbas av någon realisationsvinstbeskattning. Men om tioårsperioden utlöper först i januari månad nästa år, kommer det att dröja ytterligare fem år, innan han fritages från skyldighet att utgöra realisationsvinstbeskattning, för den händelse han avvyttrar sin vattenrätt med vinst. Detta måste vara ett utslag av en inställning, som jag vill beteckna såsom motsatsen till princip, något som man inte utan reaktion bör finna sig i. Man har också tagit så lättvindigt på spörsmålet härom, att man över huvud taget inte ansett sig böra säga någonting om detsamma vare sig i propositionen eller i utskottets betänkande.

Härmed har jag, herr talman, kommit fram till reservationen, som berör det förhållandet att enligt propositionen och utskottsmajoritetens förslag egendom, som tillfaller make vid bodelning, i fråga om realisationsvinstbeskattning behandlas olika för det fall att bodelningen ägt rum på grund av andra makens död och för det fall att bodelningen skett i anslutning till äktenskapets upplösning av annan anledning. Reservanterna finna denna ståndpunkt något egendomlig och mena, att det knappast kan betraktas såsom realistiskt att skatta åt någon rädsla för spekulation i samband med egendoms övergång vid bodelning på grund av äktenskapets upplösning av annan anledning än makes frånfälle. Det skulle ju betyda, att makarna redan vid äktenskapets ingående spekulerat i icke blott att äktenskapet skulle upplösas, och

detta inom relativt kort tid, utan även att skiftet av makarnas bo i anslutning därtill skulle genomföras i viss ordning eller på visst sätt. Reservanterna tro inte, att någon risk för sådan spekulation föreligger, och anse därför, att grunderna för realisationsvinstbeskattningen böra förbli desamma vare sig äktenskapet upplöses genom den ena makens död eller av annan anledning.

I anslutning till dessa mina erinringar, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande följande reservationen.

Häri instämde herr *Mannerskantz*.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Herr Velander har väsentligen understrukt vissa uttalanden, som utskottet gjort, och jag har inte någon anledning att motverka hans avsikter i det avseendet. Men herr Velander uttryckte sig nog på en punkt — han ställde efter vad jag uppfattade på den punkten inte något direkt yrkande — ändå litet olämpligt i fråga om utskottets arbete. Herr Velander har ju full rätt att säga, att i den och den lagstiftningen kan den och den saken anses utgöra en skönhetsfläck — herr Velander använde detta uttryck när det gällde de skärpta bestämmelserna beträffande realisationsvinstbeskattningen av vattenkraft — men han sade samtidigt att utskottet behandlat denna fråga lättvindigt.

Jag vill till herr Velander säga, att utskottet på denna punkt hade att stödja sig på ett enligt kommittébetänkande, vilket appellerade till uttalanden från två föregående lagstiftningstillfällen, då det ansetts att de åtgärder, som då vidtogos mot spekulation beträffande vattenkraft i form av en kontroll av överlåtelsen och i form av en utvidgning av expropriationsrätten, ändock borde kompletteras med en bestämmelse om en utvidgad beskattning av realisationsvinster när det gäller vattenkraft. Denna mening har visserligen i en del remissyttranden bestritts, men den har dock gång på gång framförts av de mest sakkunniga instan-

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

ser, speciellt av kommittéerna och därvidlag också av 1944 års allmänna skattekommitté, som var enhällig på denna punkt.

Det är dessa uttalanden som utskottet stödjer sig på, då utskottet tillstyrker en utvidgning i detta avseende. Jag tycker inte det är så lättvindigt. Det lättvindiga skulle möjligen ligga däri att utskottet inte upprepat allt vad som tidigare är sagt av sakkunniga i denna fråga, men jag tror nog att kammaren håller utskottet räkning för den saken.

Herr Velander ställde emellertid ett yrkande om bifall till den av honom jämte ett par andra ledamöter av utskottet vid betänkandet fogade reservationen. Utskottet har i anslutning till den kungl. propositionen föreslagit en viss begränsning av skattefriheten, när det gäller realisationsvinst, vid gåva och bodelning. Speciellt vid gåva har det visat sig att missbruk förekommit, och det har inte heller bestritts av herr Velander. Men det har också varit uppenbart, att folk vid bodelning genom vissa manipulationer kunnat komma undan en realisationsvinstbeskattning. Givetvis ha dessa manipulationer varit mera lockande ju större vinstmöjligheterna varit.

Utskottet har på denna punkt i anslutning till den kungl. propositionen och kommittébetänkandet föreslagit, att undantag från reglerna om skatt för realisationsvinst skulle göras vid förvärv genom bodelning, när äktenskapet upplöses genom dödsfall. Man räknar med att det då näppeligen kan förekomma några manipulationer. Men när äktenskapet upplöses av andra skäl har man inte velat göra ett dylikt undantag. Nu förekommer det ju här i landet, vilket väl också herr Velander har sig bekant, åtskilliga fall av äktenskapsupplösning, och många av dem äro, tycker en iakttagare, föranledda av de mest lättvindiga orsaker — här är det nog större skäl att använda ordet lättvindig! På grund av denna löslighet är det inte otänkbart — även om jag hoppas att det är mycket sällsynt — att två makar, om ändå äktenskapet håller på att brista, vidtaga en äktenskapsupplösning, om

man därigenom skulle kunna uppnå avsevärda vinster.

Detta har dock inte för kommittén, som diskuterat denna sak, och inte heller för utskottet varit bestämmande, utan det bestämmande har varit att vid ett äktenskaps upplösning på grund av skilsmässa — under förutsättning att båda kontrahenterna varit väl begåvade med vad till denna världens förmåner hör — manipulationer kunna förekomma vid bodelningen varigenom mannen övertar hustruns och hustrun mannens egendom, om man genom denna korsning har möjlighet att slippa undan en realisationsvinstbeskattning. När människorna äro så funtade, som de ha visat sig vara då det gäller att slippa undan en beskattning, är det ju inte uteslutet att man skulle kunna använda en äktenskapsupplösning för en dylik transaktion. Något sådant vill förmodligen inte herr Velander ge ens ett finger åt — det vare mig långt ifrån att tro det — men genom sitt förslag öppnar han trots allt möjligheter för dylika manipulationer, vilka utskottet i anslutning till Kungl. Maj:ts och kommitténs förslag velat förhindra.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Herr Domö och jag ha vid riksdagens början väckt en motion, som behandlats i föreliggande utskottsutlåtande. Den syftade till att skapa investeringsfonder för skogsbruket. Vi tänkte oss att utskottet skulle behandla motionen i så god tid under riksdagen, att en skrivelse till Kungl. Maj:t hade kunnat avlåtas med begäran om ett förslag i ämnet om möjligt redan i år. Nu har ju utskottet legat på motionen, och förhållandena ha förändrats i åtskilliga avseenden. Utskottet tillstyrker i alla fall en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag i ärendet, och jag för min del har under nuvarande förhållanden inte någonting att invända mot vad utskottet skrivit. Jag antar att herr Domö också är relativt nöjd.

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

Utskottet crinrar i sitt betänkande om propositionen nr 225, som nyligen lagts fram för riksdagen, med förslag till lag om investeringskonto för skog. Enligt denna proposition skola 25 procent av köpeskillingen för skogen, beräknad efter rotvärdet, insättas på ett dylikt investeringskonto och steriliseras under fem år, varvid dock efter två år uttag kan få göras för skogsvårdsändamål.

Jag är ense med utskottet om att det i och med tillkomsten av dessa bestämmelser knappast är behövt att just nu åstadkomma den komplettering, som ett realiserande av vår motion skulle innebära. Men jag måste tillägga att förutsättningen är att Kungl. Maj:ts proposition nr 225 blir antagen av riksdagen utan förändringar, och med förändringar syftar jag närmast på de motioner om skärpning som väckts och vilka jag anser vara i hög grad fientliga mot skogsbruket.

Jag räknar alltså med att Kungl. Maj:ts proposition rörande investeringskonto för skog blir antagen i oförändrat skick, och det är under den förutsättningen, herr talman, som jag här yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag nödgas bekänna, att jag i mitt tidigare anförande begagnade ett så vanvördigt ord som »lättvindigt». Jag anknöt emellertid inte den karakteristiken till utskottets sätt att behandla sakfrågan om utsträckning av tidsgränsen för realisationsvinstbeskattningen i fråga om vattenkraft utan till det förhållandet att man här utan att säga ett ord därom vare sig i propositionen eller i betänkandet förlänade bestämmelserna därom och detta i mycket hög grad retroaktivt verkan. Och från den utgångspunkten är jag inte benägen att mildra karakteristiken därav.

I sak framhåller herr Sjödahl, att de sakkunniga fallit tillbaka på uttalanden, gjorda av tidigare utredningar. Den i propositionen åberopade, år 1943 slutförda utredningen, vars uppfattning spelat en mycket stor roll i diskussionen om

dessa ting, har dock varit utsatt för stark kritik. Jag vill inte falla tillbaka på ett sådant omdöme som att dess ståndpunkt saknade grund, men från olika håll har dock hävdats den uppfattningen, att utredningens ståndpunkt var ganska verklighetsfrämmande med hänsyn till hithörande förhållanden på vattenkraftens område.

När herr Sjödahl söker uppbringa något skäl mot reservanternas uppfattning i fråga om den olika behandlingen av egendom, som vid bodelning i anledning av ena makens död och äktenskapets upplösning av annan anledning tillföres den andra maken, går han förbi frågan därom och faller tillbaka på vad propositionen innehåller om gåvor av make eller skyldeman och hur de skola bedömas med hänsyn till realisationsvinstbeskattningen. Reservanterna ha emellertid inte på något sätt gått emot propositionen i denna del utan ha samma inställning därtill som utskottet. Det skulle ha varit önskvärt att herr Sjödahl sökt exempel direkt berörande den fråga, som reservanterna tagit sikte på. Även om man såsom herr Sjödahl har möjlighet att räkna sig till godo en mycket omfattande konstruktiv skicklighet, vidhåller jag, att det för en naturlig mänskliga dock måste framstå såsom ganska orealistiskt att göra gällande, att dessa bestämmelser inte komma att stanna på papperet. I det normala fallet, då egendomen förvärfvas före äktenskapets ingående, förutsätter motsatsen, att makarna redan vid äktenskapets ingående äro på det klara med att deras förbindelse inte kommer att bestå annat än under en kortare tid och att deras egendom vid den i anslutning till äktenskapsupplösningen verkställda bodelningen skall överflyttas på ett visst avsett sätt. Det är dock så, att, om äktenskapet upplöses efter fem år från dess ingående, kan det under inga förhållanden bli fråga om någon realisationsvinstbeskattning i fråga om lös egendom, och när det gäller fast egendom kan det inte, hur man än ser saken, bli fråga om någon realisationsvinstbeskattning efter tio år från äktenskapets ingående. Skul-

Ang. beskattningen av realisationsvinster m. m.

le man emellertid kunna anföra fall, där det rent teoretiskt är möjligt att utrymme för spekulation av detta slag förefinnes, vill jag säga, att en allmän lagstiftning väl ändå inte skall reglera sådana undantagsfall, utan att man då måste utgå från vad som kan anses vara normalt och vanligen förekommande.

Herr DOMÖ: Herr talman! Herr Näs-gård har nyss framhållit hur han och jag väckt en motion om vissa beräkningar rörande ackumulerad inkomst av skogsbruk. I likhet med honom är jag tillfredsställd i det avsendet, att utskottet verkligen positivt framhållit önskvärheten av en särskild skatteberäkning härvidlag, men utskottet har i sin tillstyrkan utgått från att bestämmelserna inte skulle införas förrän den tillfälliga lagstiftningen om investeringskonton för skog upphört.

Då jag för min del inte är någon anhängare av att denna tillfälliga lagstiftning om spärkkonton skall införas, vill jag framhålla angelägenheten av att den av motionärerna föreslagna anordningen i fråga om ackumulerad inkomst av skog genomföres så snart som möjligt. Även om en tillfällig anordning med investeringskonton genomföres, torde det inte vara uteslutet att åstadkomma en särbestämmelse, som gör det möjligt för skogsägare att få sin skogsinkomst uppdelad på flera år.

Jag har alltså, herr talman, endast velat understryka angelägenheten av att den i motionen föreslagna anordningen blir genomförd så snart som möjligt.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Med anledning av vad herr Näs-gård och sedermera herr Domö anført rörande skogsinkomsternas beskattning vill jag för min del endast säga, att eftersom jag själv inom 1944 års allmänna skattekommitté hävdade och kommittén även föreslog en uppdelning av skogsvinsterna på flera år, om det gällde en ackumulerad inkomst, så har jag inte på något sätt anledning

att opponera mot yrkandet att denna sak skall ordentligen omprövas.

Men i nuvarande ögonblick ha vi ju en lag om investeringskonto för skog, som om jag minns rätt innebär att intill 40 procent av vinsten kan avsättas till följande år och sedermera komma under beskattning det år beloppet uttages. Varken utskottet eller jag för min del har kunnat finna det lämpligt att lagstiftningen om ackumulerad inkomst skulle tillämpas samtidigt som man genomför en sådan uppdelning av skogsvinsterna. Men utskottet har skrivit att »i omedelbar avslutning till upphävande av den tillfälliga lagstiftningen om investeringskonto för skog, böra införas bestämmelser om särskild skatteberäkning i fråga om ackumulerad inkomst av skogsbruk». Jag har därför ingen anledning att säga annat än att utskottet finner det mycket angenämt, att såväl herr Näs-gård som herr Domö efter vad jag kan förstå understrukit denna utskottets uppfattning.

Herr Velander sade på tal om realisationsvinstbeskattningen vid bodelning att han inte kunde tänka sig en sådan konstruktiv skicklighet, att två människor redan före äktenskapets ingående kunde göra klart för sig hur realisationsvinstbeskattningen skulle kunna utnyttjas, om i lagstiftningen gjordes undantag beträffande realisationsvinstbeskattningen vid upplösning av äktenskap genom skilsmässa. Nej, det kan inte heller jag tänka mig. Men jag undrar om inte en skilsmäso-statistik — som jag inte nu har till hands — skall visa att antalet inom fem eller tio år upplösta äktenskap är så stort, att *möjligheten* till manipulationer i detta sammanhang inte kan uteslutas. Äktenskapen äro tyvärr inte så hållfasta som herr Velander vill hoppas, och det är nog klokt att undvika möjligheten till manipulationer i samband med äktenskaps upplösning.

Jag ber alltså att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr DOMÖ: Herr talman! Herr Sjö-dahl sade nyss, att »vi ha en lag om investeringskonto för skog». (Herr Sjö-

Om utredning ang. sexualbrottslingars behandling.

dahl: Vi komma att få!) Tiden rider ju fort, och herr Sjö Dahl måste naturligtvis följa med i galoppen, men att betrakta den lagen som ett faktum redan innan riksdagen fattat beslut är väl ändå något nonchalant. Jag talade under den förutsättningen att vi hade prövningsmöjligheter, och det lär väl förhålla sig så, att det även i bevillningsutskottet råder någon villervalla när det gäller dessa frågor. Skola vi ha både spärkonto för skog och en vinstkonjunkturskatt, däri skogen skall ingå, måste det sägas att vi ha blivit bönhörda över hövan, och jag tror för min del att hela denna sak måste rätt grundligt omprövas.

I övrigt har jag inte anledning att annat än med tacksamhet inkassera herr Sjö Dahls välvilja när det gäller att åstadkomma särskilda bestämmelser av det slag jag här förut talat om.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Herr Domö gjorde sig skyldig till en liten faute på samma sätt som jag själv, då jag redan räknade med en lagstiftning om investeringskonto för skog. Inställningen i utskottet är dock sådan, att man nog kan räkna med att det blir en lagstiftning på den punkten. Herr Domö räknade emellertid i sista delen av sitt yttrande inte bara med lagstiftningen om investeringskonto för skog utan också med en konjunkturvinstbeskattningslag, om vilken för närvarande inte ens förslag blivit framlagt. Har jag syndat en liten smula, måste jag alltså säga — även om det är vanskligt att döma kvantitativt — att herr Domö slår mig med åtskilliga hästlängder.

Herr DOMÖ: Herr talman! Man kan ju blunda ibland och höra illa ibland, och det gjorde uppenbarligen herr Sjö Dahl. Jag sade endast, att åtskilliga sådana saker lära dryftas i utskottet. Jag utgick ingalunda, herr talman, från en sådan sak som ett faktum — så tokigt tror jag i alla fall inte att man kan uppfatta det jag sade.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som utpreparad, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 35, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension åt städerskan vid riksbankens huvudkontor Svea Arvida Johansson, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om utredning ang. sexualbrottslingars behandling.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion om utredning angående förbättrade möjligheter att behandla sexualbrottslingarna.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av en inom andra kammaren väckt motion, nr 374, av herr *Ståhl* och fru *Gärde Widemar* måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt statens medicinska forskningsråd att planlägga och samordna den forskning, som kunde anses lämplig och behövlig i syfte att bereda bättre möjligheter till behandling av sexualbrottslingar.

Reservationer hade anmälts

1) av herr *Hedlund* i Östersund, som ansett, att utskottets utlåtande bort ha va den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att förevarande motion, II: 374, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) av herrar *Ahlkvist*, *Olofsson* och *Ivar Nilzon*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Om utredning ang. sexualbrottslingars behandling.

Herr AHLKVIST: Herr talman! I den föreliggande frågan hemställa motionärerna om en utredning rörande förbättrade möjligheter att behandla sexualbrottslingar. Motionen är en gammal bekant, i det att samma motionärer gjorde en liknande framställning vid 1949 års riksdag. Första lagutskottet avstyrkte då med hänvisning till att den begärda utredningen redan bedreves av så kvalificerade instanser som straffrättskommittén och strafflagberedningen.

I det föreliggande utlåtandet har utskottsmajoriteten sökt komma fram till ett positivt förslag. Man tillstyrker visserligen inte bifall till motionärernas utredningskrav men söker i stället anknyta till den medicinska forskningen. Vi äro tre ledamöter i denna kammare, som vid detta utskottsutlåtande antecknat en blank reservation för att därmed markera, att vi inte kunnat följa med utskottet i svängarna.

Den föreliggande motionen har varit vederbörligen remitterad och blivit avstyrkt med samma motivering som år 1949, möjligen med det tillägget att utredningen på området nu närmar sig sin fullbordan. När utskottsmajoriteten alltså inte i de avgivna remissvaren kunde finna någon motivering för bifall till motionen, uppkom i stället tanken att man skulle söka anknyta till den medicinska forskningen för att på det sättet såvitt möjligt utrona orsaken till att det finns s. k. »fula gubbar» och hur dessa borde behandlas. Utskottet hörde därför särskilda sakkunniga på området, och man fick då bland annat veta att det år 1945 upprättade statens medicinska forskningsråd enligt gällande reglemente har att taga initiativ till sådan forskning, som är av särskild betydelse för landet. Utskottsmajoriteten föreslår nu att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt statens medicinska forskningsråd att planlägga och samordna den forskning som kan anses lämplig och behövlig.

Vore det så att statens medicinska forskningsråd och våra medicinska experter över huvud taget sökte med ljus

och lykta efter lämpliga arbetsuppgifter, skulle detta utskottets initiativ givetvis ha varit mycket värdefullt. Jag tror emellertid inte alls att det förhåller sig så. Dels pågår nämligen redan viss enskild forskning på området, och dels torde det vara riktigt som straffrättskommittén säger i sitt yttrande att »den vetenskapliga forskningen på förevarande område, liksom den kriminologiska forskningen över huvud i vårt land, är starkt hämmad av brist på ekonomiska och personella resurser». Man kan alltså inte tala om bristande initiativ från forskarnas sida, utan svårigheten ligger i knappheten på resurser när det gäller att intensifiera forskningen. Den sidan av saken förbigår dock utskottsmajoriteten helt. Något uttalande för en förbättring i det hänseendet göres inte alls.

Vad skulle följderna bli, om första kammaren och medkammaren i dag bifalla utskottsmajoritetens yrkande? Ja, antingen måste det hela bli ett slag i luften, eftersom inga ökade resurser ställas till förfogande, eller också måste Kungl. Maj:t och statens medicinska forskningsråd ta riksdagens beslut på allvar och dra konsekvensen, att forskning på det här ifrågavarande området bör ha förtursrätt framför annan för landet gagnelig medicinsk forskning, exempelvis i syfte att bekämpa de sig alltmåra utbredande kancersjukdomarna. För min del kan jag icke medverka till ett riksdagsbeslut, som skulle ge förtursrätt åt forskning på nu ifrågavarande område framför annan mycket viktig medicinsk forskning. Om utskottsmajoriteten menar allvar, borde man väl i stället aktualisera frågan genom att motionera om ökade anslag till den medicinska forskningen och i det sammanhanget uttala, att undersökningarna på här ifrågavarande område borde samordnas och intensifieras.

Så som frågan i dag ligger till, herr talman, kan jag inte annat än yrka avslag på utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Nilsson, Ivar.

Om utredning ang. sexualbrottslingars behandling.

Herr LODENIUS: Herr talman! Herr Ahlkvist nämnde i början av sitt anförande behandlingen av en liknande motion vid 1949 års riksdag. Det är riktigt att första lagutskottets majoritet avstyrkte den då föreliggande motionen, men det fanns redan den gången reservanter inom utskottet, som önskade att en särskild undersökning på detta område skulle igångsättas. Andra kammaren biföll reservationen, under det att första kammaren godtog utskottets förslag, och frågan hade därmed fallit. Detta visar enligt min mening att man redan då var mycket starkt betänkt på att få till stånd en särskild undersökning av dessa frågor vid sidan om strafflagberedningens och straffrättskommitténs utredningar.

Om man läser det föreliggande utskottsutlåtandet, får man klart för sig att såväl straffrättskommittén som strafflagberedningen uttalar sig för medicinsk forskning på området. Strafflagberedningen framkastar den tanken, att en vetenskaplig undersökning av denna art borde kunna anförtros åt det kriminologiska institutet vid Stockholms högskola. De bägge på området verksamma utredningarna ha alltså uttalat sig för en vetenskaplig forskning av denna art.

Utskottet har hört trenne sakkunniga, nämligen leg. läkaren Elsa-Brita Nordlund, professorn i rättspsykiatri vid karolinska institutet Gösta Rylander och numera framlidne överläkaren vid Håga sjukhus Folke Kinnmark, och i varje fall utskottsmajoriteten har därvid kommit till klarhet om att så stora brister föreligger i kunskapen om sexualbrottslingarna, att en medicinsk forskning på detta område verkligen behövs. Vi ha också, såsom herr Ahlkvist nämnde, inhämtat att statens medicinska forskningsråd har tagit initiativ till sådan forskning, som är av särskild betydelse för landet, samt föranleda enskilda forskare att eljest upptaga eller fortsätta speciella forskningsuppgifter och, när så finnes påkallat, organisera samarbete bland dem för lösande av särskilda uppgifter. Även om redan nu viss forskning rörande olika detaljspörsmål bedrivs av enskilda vetenskapsmän, mena vi därför

att det kunde vara lämpligt att just statens medicinska forskningsråd tar hand om det hela och planlägger och organiserar arbetet.

Nu sade herr Ahlkvist, och jag tror med all rätt, att forskningen i rätt hög grad hämmas av brist på medel. Första lagutskottet har dock helt naturligt saknat möjlighet att begära ökat anslag till undersökningar. Statens medicinska forskningsråd har emellertid ett anslag, som för innevarande budgetår uppgår till 93 000 kronor, och därav äro 41 500 kronor avsedda just för utredningar. Det finns alltså ett visst belopp anvisat till detta ändamål, och om inte det skulle förslå, föreställer jag mig, att det blir forskningsrådets sak att begära mera.

Vi ha, som sagt, herr talman, kommit till den uppfattningen, att eftersom båda de utredningar som nu syssla med dessa saker ha ansett, att en medicinsk forskning på detta område är att förorda, skulle man genom att Kungl. Maj:t uppdrar åt statens medicinska forskningsråd att planlägga och samordna denna forskning snabbare kunna komma till ett resultat än om enstaka enskilda forskare få arbeta på området, kanske utan något egentligt anslag. Jag kan därför icke finna annat än att det är på goda grunder, som lagutskottet föreslår detta, och jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GÖRANSSON: Herr talman! Jag har icke deltagit i behandlingen inom utskottet av detta ärende och står en aning undrande inför det utlåtande som har avgivits.

En sak är alldeles klar, och det är att den kriminologiska forskningen inom vårt land — alltså forskningen angående bl. a. brottens orsaker — är fruktansvärt eftersatt. Sverige står här på en betydligt lägre nivå än åtskilliga andra länder, och detta beror på bristen på medel. Nu har man, även här på enskilt initiativ, startat något som i andra länder tämligen regelmässigt redan finns, nämligen ett kriminologiskt institut, men pengar till det institutet få an-

Om utredning ang. sexualbrottslingars behandling.

skaffas huvudsakligen på tiggavägen, genom anslag ur fonder och på annat sådant sätt.

Den kriminologiska forskningen förtjänar det allra största intresse, eftersom kriminaliteten är en av de stora utgiftsposterna för ett folk och dessutom är en källa till olycka, vantrivsel och otrygghet. Så långt är saken alldeles klar.

I denna motion har uppmärksamheten riktats på sexualbrottslingarna. Det bör övervägas, om man inte med andra medel kan — det står faktiskt så — »varaktigt befria dessa personer från deras sjukliga böjelser». Man skulle ordna övervakning över dem och därigenom hindra dem från att begå brott. På det sättet skulle förhindras att de inspärrades i anstalter och därigenom undandroges produktionen.

Jag tycker nog, att det ligger ett drag av främlingskap inför verkligheten i en hel del av vad som här sägs. Att befria sexualbrottslingarna från deras abnorma böjelser är givetvis det mål, mot vilket man skall sträva, men såvitt jag kan bedöma lär detta mål ligga på ett tämligen långt avstånd. Detta hindrar inte att forskning skall bedrivas, men jag tycker inte att det mål som här angives — att man skall befria dem från deras böjelser och återföra dem till produktionslivet — är det primära. Det primära är enligt min mening, att vi skola få reda på vad det är, som driver dessa människor till brott. Redan det innebär nog en ganska lång väg att vandra.

Jag talade för 14 dagar sedan vid ett tillfälle med några sakkunniga personer i Danmark om denna fråga. Där har man ju hunnit längre i fråga om organiserad kriminologisk forskning än Sverige gjort, och de sade: Vad vet man om detta? För en tid sedan fick jag mig tillsänd en broschyr från USA, där man också tagit upp frågan om sexualförbrytarna och vad som kan göras med dem. Där föreslogos hårda bestämmelser mot sexualförbrytare. Obestämda straff skulle anlitas emot dem, och det hör till de små koketterierna och kurio-

siteterna i amerikansk lagstiftning, att dessa obestämda straff skulle utmätas av domstolen på det sättet, att domstolen säger: »Denne man skall hållas i fängelse minst en dag och högst hela livet igenom.» Sedan skulle andra bestämma, när han fick komma ut.

Det är ju otänkbart, att något sådant skulle förekomma hos oss; det skulle inte överensstämma med våra tänkesätt.

Man får lov att tona ned en del av vad som påstås om dessa brottslingar. När det gäller våldtäktsförbrytare kan jag säga, att prognosen är tämligen hygglig. Sinnessjukvården tar hand om en hel del av de andra som här komma i fråga. Kastrering användes i viss utsträckning; dock skall man ha klart för sig, att kastrering ingalunda hundra procentigt leder till målet och att meningarna fortfarande äro delade om vad kastrering kan utträta.

Jag återkommer till det som är min huvudsats i denna fråga: forskning behövs, och för forskning behövs det pengar. Men jag är tveksam om forskningen nödvändigt skall i första hand inrikta sig på sexualförbrytarna. Det finns andra områden inom brottsligheten, som också böra komma i fråga. En av de mest kriminalitetsbefrämjande faktorer vi ha att räkna med nu är alkoholen, och jag kan säga kammaren, att läget för närvarande är bedrövligt. Jag har en stark känsla av — ehuru den inte kan statistiskt beläggas — att det supas i mycket större utsträckning nu än tidigare. Att alkoholen skymtar bakom ett allt större antal brott sammanhänger med den sänkning över huvud taget av den allmänna nivån, som vi ha upplevat sedan någon tid tillbaka. Jag menar, att här ha vi ett ämne för forskning, som är kanske ännu mera trängande. Det pågår forskning där, men den behöver intensifieras, ty det förefaller mig som om där ändå skulle finnas större möjligheter till framgång, åtminstone i vissa avseenden.

När jag läst igenom allt som här skrivits i ärendet, kommer jag till den ståndpunkten, att man väl kan tänka sig, att statens medicinska forskningsråd på ett

eller annat sätt tar dessa frågor om hand, bland annat genom att äska medel, men att det bör bli rådet som får avgöra, i vilken tur ärendena skola tas upp, och därvid bland annat undersöka, i vad mån det finns kompetenta krafter för undersökningarna tillgängliga inom landet. Jag vill alltså inte bestämt förordade linjen, att det medicinska forskningsrådet nu särskilt skulle planera och samordna undersökningarna rörande sexualförbrytelserna, utan jag vill, att man på något sätt skall försöka öppna en väg, så att man kan få medel tillgängliga för forskning över hela det kriminologiska området och sedan ytterligare överväga, i vilken ordning de olika uppgifterna skola tas upp.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON: Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga denna debatt — det är kanske ganska hopplöst. Jag vill bara säga, att när vi i utskottet diskuterade denna sak, framgick det av diskussionen, att ett av huvudmotiven för att vi förordade en utredning just var det som herr Göransson nämnde, nämligen att vi ansågo att sexualförbrytelserna kanske hade blivit litet överbetonade och att vi kände det som en uppgift att liksom tona ner — som herr Göransson uttryckte sig — dessa brott. Vi trodde att det skulle kunna ske genom att överlämna denna sak till medicinska forskningsrådet.

För övrigt vill jag meddela, att det just var de sakkunniga, kanske främst professor Rylander, som hos oss väckte tanken på att forskningen på detta område, som ju ändå måste anses ganska angelägen, skulle kunna ske genom statens medicinska forskningsråd.

Jag ber, herr talman, att få instämma i herr Lodenius yrkande om bifall till motionen på sätt som utskottet föreslagit.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet

Ang. straffet för homosexuell otukt.

hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ahlkvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 61.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. straffet för homosexuell otukt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad och första lagutskottet tilldelad motion, nr 4, av herr *Nerman* hade hemställts, att riksdagen måtte bifalla följande nyformulering av strafflagens 18 kap. 10 § 2—3 mom.:

Har någon övat sådan otukt med den, som fyllt femton men ej tjuuguett år, och var han ej själv under tjuuguett år, dö-

Ang. straffet för homosexuell otukt.

mes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Har någon övat otukt med annan av samma kön under utnyttjande av dennes oerfarenhet eller beroende ställning, straffes som i 2 mom. sägs.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet anfört bland annat följande:

»Skyddet för barn och ungdom är, såvitt rör äldres aggressioner mot barn som ännu icke fyllt 18 år, absolut; homosexuell otukt är med andra ord i sådana fall alltid straffbar. För ungdom i åldern 18 till 21 år skyddet däremot endast relativt; otukt med sådan person av samma kön straffas blott om gärningen förövats under utnyttjande av den unges oerfarenhet eller beroende ställning.

I motionen föreslås nu att det absoluta straffskydd, som för närvarande kommer barn under 18 år till del, skall utsträckas till att omfatta ungdom ända upp till 21 års ålder. Motionären föreslår vidare, att samma relativa straffskydd, som nu gäller för ungdom i åldern mellan 18 och 21 år, skall införas för personer, som uppnått myndig ålder. Relativt straffskydd skall enligt motionärens förslag även gälla för ungdom under 21 år för det fall att gärningsmannen själv ännu ej uppnått myndig ålder.

Av det anförda följer att utskottet, såvitt rör straffskyddet för ungdom under 21 år, icke kan finna en lagändring påkallad i nuvarande läge.

Vad därefter angår det i motionen framförda förslaget att utsträcka det relativa straffskyddet, d. v. s. att generellt straffbelägga otukt med annan av samma kön, därest gärningen skett under utnyttjande av den andres oerfarenhet eller beroende ställning — en lagändring som för övrigt skulle nödvändiggöra jämkning även i 10 a § av 18 kap. strafflagen — vill utskottet framhålla, att en sådan åtgärd skulle innebära ett vittgående avsteg från den genom 1944 års lagstiftning knäsatta principen, att homosexuell otukt i prin-

cip skall lämnas strafffri. Någon omständighet har icke förekommit, som skulle kunna giva anledning att frångå denna princip. Utskottet kan därför icke förorda en sådan åtgärd.

Däremot kan det, såsom framhållits i vissa yttranden, sättas i fråga, om icke på vissa punkter en utvidgning av det straffbara området vore påkallad. Utskottet tänker härvid på sådana fall, då övervakare förgripit sig med homosexuella gärningar mot personer över 21 år, som stått under deras tillsyn, eller då militärbefäl eller lärare på sådant sätt förgått sig mot sina underordnade eller lärjungar i samma ålder. Såsom framgår av straffrättskommitténs yttrande förbereder emellertid kommittén för närvarande förslag till ny lagstiftning om brott mot person, däribland även sexualförbrytelser. Kommittén räknar med att kunna framlägga sitt förslag under år 1952. Under sådana förhållanden kan det av uppenbara skäl icke komma i fråga att redan nu genomföra någon lagändring i dessa stycken.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motion, I: 4, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Reservation hade anförts av herr *Cassel*, vilken ansett, att utskottets motivering bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits. Den av reservanten föreslagna motiveringen innehöll bland annat följande uttalanden:

»Av det anförda följer att utskottet delar motionärens uppfattning om behovet av vidgat straffskydd för ungdom under 21 år. Huruvida konsekvensen bjuder att man som motionären föreslagit också höjer straffbarhetsåldern för gärningsmannen från 18 till 21 år, lämnar utskottet öppet.

Såsom framgår av straffrättskommitténs yttrande förbereder emellertid kommittén för närvarande förslag till ny lagstiftning om brott mot person, däribland även sexualförbrytelser. Kommittén räknar med att lägga fram sitt förslag under år 1952. Med hänsyn härtill finner sig utskottet för närvarande

icke böra föreslå någon ändring i gällande lagregler på hithörande område.

Vad därefter — — — (lika med utskottet) — — — sådan åtgärd.

Däremot kan det, såsom framhållits i några yttranden, sättas i fråga, om icke på vissa punkter en utvidgning av det straffbara området vore påkallad. Utskottet tänker härvid på sådana fall, då övervakare förgripit sig med homosexuella gärningar mot personer över 21 år, som stått under deras tillsyn, eller då militärbefäl eller lärare på sådant sätt förgått sig mot sina underordnade eller lärjungar i samma ålder. Med hänsyn till att som redan nämnts straffrättskommitténs förslag till ny lagstiftning om brott mot person är att vänta redan under år 1952, kan utskottet emellertid ej heller på denna punkt för närvarande föreslå någon lagändring.»

Herr NERMAN: Herr talman! Utskottet har upplyst om att det ärende som förekommer i min motion snart kommer upp i samband med straffrättskommitténs förslag till ny lagstiftning om brott mot person. Den grundligare debatten bör väl då sparas till det tillfället. Emellertid är första lagutskottets utlåtande av den art, att jag som motionär ber att få ta några minuter av kammarens tid i anspråk för en kommentar.

Utskottets utlåtande förvånar mig. Här ha i stort sett de tillfrågade remissinstanserna ställt sig positiva till motionen. Utskottet förefaller att ha samma principiella uppfattning som instanserna och som jag har uttryckt i min motion beträffande faran av att upphäva skillnaden i syn på homosexuella och heterosexuella förbindelser. Trots detta går utskottet emot motionen och förordar den nuvarande 18-årsgränsen i strafflagen.

Fem remissinstanser ha uttalat sig. Medicinalstyrelsen har (s. 10) funnit skäl »att allvarligt överväga ett utsträckande av det ovillkorliga straffskyddet till och med 21 års ålder». Socialstyrelsen har (s. 13) förklarat, att det finns »fog för motionärens förslag att höja gränsen för den ovillkorliga straffbarheten till 21 år». Medicinalstyrelsen och socialstyrelsen

Ang. straffet för homosexuell otukt.

äro, såvitt jag förstår, de två alldeles särskilt auktoritativa instanserna i den här frågan. Härtill kommer så, att en tredje instans, kriminalpolisintendenten i Stockholm, som ju också bör ha stor erfarenhet och auktoritet i sammanhanget, finner »starka skäl tala för vidtagandet av en skärpning av det ifrågasvarande lagrummet» (s. 14).

Sedan återstå bara två remissinstanser. Överståthållarämbetet har (s. 15) medgivit, att »ett genomförande av de i motionen föreslagna ändringarna i strafflagen skulle... väsentligt öka berörda myndigheters möjligheter att ingripa», men överståthållarämbetet vill avvakta resultatet av en utredning inom kriminalavdelningen, som kanske skall ge vissa möjligheter att komma till rätta med den s. k. pojktopstitutionen. Och slutligen har den femte remissinstansen, straffrättskommittén, (s. 15) funnit, att »de homosexuella företeelserna under senaste år tagit sig sådana uttryck, att de ge anledning till oro och påkalla samhällliga ingripanden av skilda slag». Kommittén vill dock vänta med lagändring tills den själv nästa år kommer med förslag till nya straffbestämmelser beträffande sexualförbrytelser i allmänhet. Det sista finner jag naturligt, men jag konstaterar, att här föreligga tre fullt otvetydiga tillstyrkanden, ett som inte direkt uttalar sig i sak och ett som vill vänta på ett större sammanhang.

När så är fallet, tycker man att utskottet — gärna med avslag i övrigt — kunde ha kostat på sig ett principiellt tillstyrkande i stil med vad herr Cassel yrkar i sin reservation. I stället har herr Cassel blivit alldeles ensam mot hela utskottet.

Jag trodde, att tidens allt otäckare vittnesbörd om den tilltagande perverteringen av moral och kultur skulle ha oroat första lagutskottet, så att det kunde ha ägnat det åtminstone något ord. Vi kunna väl inte neka till att vi här ha att göra med en röta av det allra allvarligaste slag, ett direkt angrepp mot hälsan och livet självt. Jag tillåter mig understryka, att socialstyrelsen säger, att det är »ställt utom allt tvivel, att pojktopstitutionen

Ang. straffet för homosexuell otukt.

under de senaste åren gripit omkring sig i oroväckande grad» och att »man kan inte helt fria sig från intrycket, att denna utveckling influerats av den tolerans mot homosexuella gärningar, som kom till uttryck i 1944 års lag, då sådana gärningar mellan vuxna avkriminaliserades».

1951 års första lagutskott har nu visserligen inte yttrat någon annan mening principiellt om den fråga, som här föreligger, än remissinstanserna och min motion. Utskottet håller fast vid den rådande lagstiftningen, som ovedersägligt stämplar de homosexuella förbindelserna som något abnormt, som man inte får sammanställa med de heterosexuella och ge samma behandling i rättslivet. Det finns emellertid människor, som tro det vara riktigt och radikalt att inte hålla gränsen klar, och ett litet tecken till det ser man väl i första lagutskottets utlåtande 1944, då den enligt min mening något förhastade nya lagstiftningen antogs. Det görs där (s. 8 i dagens utskottsutlåtande) en jämförelse mellan förförelse mot män under 18 år och kvinnor under 18 år och påpekas, att »utnyttjande av den unga kvinnans oerfarenhet är icke straffbelagt». Jag kan inte undgå att i det påpekandet spåra en liten antydning om att det borde vara jämlikhet. I samband med en nyligen utkommen dansk läkarbok har det också talats i pressen om homosexualiteten som en sexuell »variant». För att undvika missförstånd särskilt på kvinnohåll vill jag här skjuta in en försäkran, att självklart även unga kvinnor böra ha tillbörligt skydd mot förförelse. Den nu gällande gränsen för straffbarhet är 15 år, och är den för låg, finns det alltid skäl att yrka på höjning, när det nya lagförslaget kommer.

Men jag betonar starkt, att det är en helt annan sak. Den fråga som i dag är före gällande sexuell trafik mot naturen. Man må känna en hur stark medkänsla som helst i fråga om människor, som äro abnormt lagda, och ta all möjlig hänsyn. Humanitet är en vacker, en stor sak, men man får akta sig att låta humaniteten överskrida hälsans och naturens rå-

gångar och jämställa det abnormala, samhällsnedbrytande, med det normala, samhällsbyggande.

I den onekliga slapphet som här har inträtt och som är ganska naturlig i en skymningstid som vår och då man till och med vill sätta likhetstecken juridiskt mellan homosexuellt och heterosexuellt umgänge människor emellan, där har nu också perversiteten vädrat morgonluft och givit sig ut på offensiv. I andra land finnas sedan länge organisationer av homosexuella män med nöjeslokaler och tidskrifter av verkligt kusligt slag — jag har exemplar från Danmark och Tyskland här, som äro ganska belysande — företeelser som måste verka ytterst farligt på svaga, labila själar. Nu har även i Sverige bildats en organisation av s. k. homofiler, som har sin adress uppgiven i den danska tidskriften, där man talar om interskandinaviskt samarbete. Sådant samarbete blomstrar alltså på olika sätt, och häromdagen uppvaktade till och med detta samfund genom sin styrelse justitieministern med, som det heter i tidningsreferatet, »en hemställan att homosexuella och heterosexuella handlingar måtte bedömas lika och att statsmakterna ville medverka till att genom upplysning undanröja vårt samhälles skräckinställning till homosexualiteten och bidra till att de homosexuella medborgarna uppnå mänskligt, socialt och juridiskt likaberättigande».

Ja, så långt ha också vi nu kommit. Deputationens resultat har inte redovisats i pressen, men det kan ju inte ha blivit mer än ett: klart avvisande. Och jag tror inte heller att det blir något statsunderstöd till upplysningsverksamhet av det slag vederbörande önska. Där emot tror jag det behövs upplysning om faran av alltför stor humanitet i slapphetens tecken.

Frågan om åldersgränsen i 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen måste givetvis framgå av en avvägning. I sak vill ju inte heller första lagutskottet släppa loss vad man med rätta anser som förförelse och onatur. Men åldersgränsen kan alltså ifrågasättas, och det är just

det jag har gjort, och däri jag har fått starkt stöd av de främsta remissinstanser. Jag skall emellertid inte i dag ingå på den mycket starka fara för förförelse — märk: förförelse mot naturen, inte i enlighet med naturen — som slapphet mot här påtalade tendenser måste utöva alldeles särskilt på manlig ungdom i åldern 18—21 år. Jag bara stryker under, att lagen uttryckligen vid sin tillkomst av utskottet angavs ha till huvudsyfte att »barn och ungdom i görligaste mån skyddas», och jag frågar: Är man ändå inte ungdom tills man är 21 år?

Utpressningsmöjligheterna ha anförts som skäl mot en höjning av åldersgränsen. Såvitt jag förstår är det en sak som får beivras för sig och inte bör mobiliseras mot den här lagens grundsyn. För övrigt har herr Cassel i sin reservation på ett sätt som jag finner riktigt avfärdat det motskålet.

Eftersom nu frågan om homosexualstraffen inom kort utlovas komma upp i ett större sammanhang, skall jag i dag inte yrka bifall till min motion. Jag yrkar däremot bifall till herr Cassels reservation.

Herr CASSEL: Herr talman! Efter vad herr Nerman nyss anført i denna fråga har jag inte mycket att tillägga, men jag skulle dock i största korthet vilja redovisa de skäl, som gjort att jag i första lagutskottet har velat behjärta motionärens syfte i vad det gäller att höja gränsen för det absoluta straffskyddet för ungdomarna från 18 till 21 år.

Alla äro väl ense om att samhället i allmänhet inte har någon anledning att befatta sig med det sätt, på vilket vuxna människor sins emellan öva umgänge av sexuell art. Det må vara den enskilda individens högst privata angelägenhet. Vad som däremot är en i hög grad samhällelig angelägenhet, det är att skydda ungdomen från att råka ut för närmanden från homosexuella människors sida, närmanden som kunna verka pinsamma och störande. Samhället har med andra ord att sörja för att ungdomarna få vara i fred. Det är möjligt, att

Ang. straffet för homosexuell otukt.

faran för att de unga skola förföras till att själva bli homosexuella inte är så förfärligt stor, men det finns en allvarlig risk för att närmanden av denna art framkalla psykiska obehag, ja, till och med chocker, och att de kunna medföra minnesbilder och associationer, som för lång tid kunna verka menligt på den unges normala sexualliv.

Ibland händer det säkerligen också, att det homosexuella närmandet leder till det högst olyckliga resultatet, att den unge hemfaller till den s. k. pojckprostitutionen, och därmed har säkerligen hans psyke vållats en obotlig skada, ty de individer som ha hamnat bland de prostituerade pojkarna torde ha mycket svårt att återvända till vanligt sunt samhällsliv. Risken är, att de för hela livet bli asociala och att de bli hänvisade till att föra en parasiterande tillvaro. Allt som kan göras från samhällets sida för att hålla den nu hastigt ökande pojckprostitutionen tillbaka äro vi därför skyldiga att försöka.

När detta problem diskuterades i utskottet, framställdes i huvudsak två invändningar emot motionen. Den ena var den, att pojkar och flickor numera väl kände till vad det här är fråga om och tidigt hade förmåga att själva ta sig i akt för de homosexuella. Detta kanske kan vara riktigt i de flesta fall, men det finns många undantag. Det finns pojkar och flickor, som ha utvecklats långsammare än kamraterna eller som ha levat i en speciellt skyddad miljö och som därför behöva skydd något längre tid än de andra. När man talar om ungdomens förmåga att ta vara på sig själv, skall man inte göra sig allt för säker. Man skall nämligen inte glömma, att närmandet från de homosexuellas sida ofta nog föregås av en kraftig spritförtäring, som gör att den unges omdömeskraft och motståndsförmåga är väsentligt nedsatt.

Den andra invändningen är, att det ofta är ungdomarna själva, som ta initiativ och närma sig de äldre i avsikt att tjäna pengar på dem. Tyvärr är den invändningen riktig. Det är sant att sådant pågår, men de ungdomar som jag

Ang. straffet för homosexuell otukt.

framför allt vill skydda äro vanliga hyggliga flickor och pojkar med normalt känsloliv. Jag är övertygad om att nästan alla föräldrar äro ense med motionären och mig i denna sak. Vi vilja icke tillåta, att homosexuella personer »kladda» på våra ungdomar. Vi reagera — kanske primitivt — men mycket bestämt på den punkten.

Om man alltså är på det klara med att ungdomen bör skyddas, blir nästa fråga: Hur länge? På den punkten kan man naturligtvis ha olika meningar; det är givetvis en avvägningsfråga. För min egen del vill jag svara: Så länge som möjligt, dock icke över myndighetsåldern. Jag anser det icke tillräckligt att skydda ungdomarna upp till 18 år. De äldre årgångarna — 18-, 19- och 20-åringarna — befinna sig också i en känslig ålder, då de äro starkt mottagliga för alla sorters intryck. Att gränsen för det absoluta straffskyddet 1944 drogs vid 18 år, var enligt min mening ett misstag. En högre ålder hade påyrkats av en rad hörda myndigheter, däribland Föreningen Sveriges häradshövdingar och medicinska fakulteten i Uppsala. Att nu, som herr Nerman föreslagit, höja det absoluta straffskyddet från 18 till 21 år, ha både socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och kriminalpolisintendenten i Stockholm funnit påkallat. Däremot har de homofilas riksförening — förbundet av år 1948 — i skrivelse till utskottet hemställt, att i stället skyddsåldern skall sänkas till 15 år.

Utskottsmajoritetens huvudskäl för att bibehålla den lägre straffskyddsåldern 18 år tycks vara, att man därmed vill skydda de vuxna homosexuella från att råka ut för utpressning från ungdomarnas sida. Det skälet väger enligt min mening inte särskilt tungt. Även om det för de homosexuella lär vara en särskild lockelse att använda så unga personer som möjligt för sina syften, ha de dock möjlighet att avstå från ungdomarna och hålla sig till dem som fyllt 21 år. Därmed undgås den form av utpressning som äger rum under hot om anmälan för kriminell handling. Mot den form av utpressning däremot, som kan

grunda sig på hot om skandalisering, kan den homosexuelle över huvud taget icke skyddas. Denna form av utpressning kan dock många gånger vara lika effektiv, och den formen står de utnyttjade ungdomarna till buds, vare sig gärningen kriminaliseras eller icke.

Herr talman! Med hänsyn till att straffrättskommittén redan nästa år lär bli färdig med sitt betänkande rörande bland annat sedlighetsbrotten har jag måst avstå från att yrka bifall till herr Nermans motion. Jag hade däremot gärna velat, att utskottet i sitt utlåtande klart skulle ha sagt ifrån, att utskottet i sak delar herr Nermans mening.

Herr GÖRANSSON: Herr talman! Det ställer sig svårt, åtminstone känslomässigt, att gå emot herr Nerman när man i stort delar hans syn på nödvändigheten att få frisk och ren luft i samhället. Jag har samma mål som herr Nerman, men jag är tveksam om metoderna.

I vad det gäller den speciella fråga, som han tagit upp i sin motion, vill jag göra några principiella erinringar. Det finns ingen anledning att i dag på något sätt gå in på detaljer rörande en lagstiftning, om vars revidering förslag kommer att föreligga nästa år. Vad som har inträffat sedan gällande lag om homosexualiteten genomfördes 1944 är, att vi ha upptäckt att homosexualiteten måhända, och pojkprostitutionen troligen i ännu större utsträckning, har ökat. Men när man skall bedöma en sådan företeelse uppstår frågan: Beror detta på lagstiftningen av 1944? Ökningen har inträffat efter det lagstiftningen genomfördes, men det som kommer efter en viss, tidigare inträffad händelse behöver inte nödvändigt bero på den händelsen.

Vad som förefaller mig vara nödvändigt att påpeka är, att homosexualitetens ökning mycket väl kan bero på andra faktorer än lagen. Den kan sammanhänga med vissa strömningar i samhället, som ha gjort sig särskilt märkbara under de senast gångna åren. Jag har i mitt tidigare anförande i dag pekat på spriten, och jag är glad att höra, att ock-

Ang. straffet för homosexuell otukt.

så herr Cassel pekade på spriten såsom en kriminalitetsbefrämjande faktor av stora mått. Jag vet, att herr Nerman på denna punkt alldeles säkert håller med oss. Men jag vill peka på att det finns andra nedbrytande krafter. En sådan kan vara förvirringen över huvud taget på det sexualetiska området. Här rör man vid en mycket ömtålig punkt — vi äro på något sätt dubbelbottnade i dagens svenska samhälle, därför att vi inte ha kurage att dra upp rejäla linjer.

Jag läser rätt mycket reportage från anstalter av olika slag, t. ex. från sådana för missanpassade barn. Jag ser hur en kvinnlig journalist beklagar dessa barn, bland annat av den anledningen att de äro utomäktenskapligt födda. Hon vädjar till läsaren och säger: »Döm mildt i detta fall, det är barn som vuxit upp utan stöd av vare sig far eller mor och utan att ha ett ombonat hem, när de en gång skulle komma till världen.» Då frågar jag mig: Skulle inte den naturliga konsekvensen av dessa varmhjärtade skildringar vara, att man inte bara indirekt utan någon gång litet mera direkt sade ifrån, att det riktiga mottagandet för en ny världsmedborgare är två fast sammanlevande föräldrar och ett hem? Men i stället får man nästa dag läsa något pinuppgigt och hurtigt om hur roligt det är, när människorna få leva ut sina drifter. Det är ett sammanhang, som saknas i vår kultur, och detta, menar jag, är en ytterligt ödesdiger sak.

Jag vill också peka på en annan omständighet, som bör fram i detta sammanhang. Såvitt jag kan bedöma — detta beror då på detaljiakttagelser, alltså samtal med unga människor — är det faktiskt så, att vi mitt i den överfulla sysselsättningens tid ha en skara av ungdom, t. ex. här i Stockholm, som går och driver, som delvis försörjer sig på prostitution, som har förakt för ordnat arbete, eftersom andra inkomster stå att få. Detta förakt för arbetsanställningen har jag mött i flera sammanhang — även hos dem som inte äro på något sätt förfallna — och jag har mången gång haft anledning att erinra ungdom om att för 20 år sedan såg det annor-

lunda ut. Då var arbetet uppskattat. Jag har därför sagt dem: »Trampa inte på på brödet! Ni skola inte uttala er förkännande om arbete, ty arbetet är ändå den stora välsignelsebringande tillgång vi ha.» Det finns alltså en skara människor, som bara driver omkring, som helt enkelt är lösdrivare. De bidraga till att sänka den allmänna nivån i landet.

En annan sak gäller själva uppfostran. Jag är angelägen att få påpeka detta i dag därför att riksdagen enligt min mening ändå bör ägna uppmärksamhet även åt dessa frågor. Jag skall citera en artikel i en stockholmstidning för någon vecka sedan, där det frågas: Vart bär det egentligen hän med brottsligheten? Hur skall det gå i framtiden? Det är en artikel av professor Olof Kinberg, och den är rätt pessimistiskt skriven. Han pekar bl. a. på att vi ha fått ett uppfostringssystem, en uppfostringsteori, som har utbildats under inflytande av vissa psykologiska strömningar och som försummar viktiga sidor av uppfostran. Jag tycker att detta är så bra skrivet att jag nu vill ta delar därav till kammarens protokoll. Det heter:

»Genom att på patologiska fall bygga en allmän psykologisk teori har man kommit till den underliga uppfattningen att det är farligt för människornas själsliga hälsa om de såsom barn och senare får höra att vissa beteenden är förbjudna. Sker detta likväl så skulle de få skuld känsla och ångest, bli 'neurotiker', som den ofta missbrukade termen lyder, bli missanpassade problembarn som ljuger, stjälar och förstör.» — »Det är säkert», säger han vidare, »också olämpligt att försöka helt undertrycka människors drifter, men det är inte dess mindre grundfalskt att inbilla barn och vuxna att det är nyttigt att utan inskränkning 'leva ut' drifter och aggressioner, så att de få den uppfattningen att allting 'går an' och att respekt för andras fysiska och psykiska okränkbarhet och egendom är gammalmodiga och löjliga fördomar som man kan sätta sig över.»

Jag skall inte förse citaten med några kommentarer, det är överflödigt.

Ang. straffet för homosexuell otukt.

Jag skall peka på ännu en företeelse i det svenska samhället, som jag till sist vill säga något om, och det är bristen på respekt för lagarna. Professor Kinberg har berört också den saken i sin artikel. Denna bristande respekt för lagarna kommer bland annat därav att vi översköljas av en våg av lagar, där det på slutet hängts på en ansvarsbestämmelse, som säger, att den som bryter emot lagen eller förordningen straffas med böter eller i svårare fall med fängelse o. s. v. I Italien har man, enligt vad det upplyses, så långt drivna regleringar, att italienarna säga: »Allt är förbjudet.» Konsekvenserna av att allt är förbjudet blir för italienarnas del att de säga: »Följaktligen är det mesta tillåtet.»

Det är inte ett kriterium på ett välordnat samhälle, att man har så många ansvarsbestämmelser som möjligt och så väl detaljerade strafflagar som möjligt. Ju mer man förbjuder i strafflagen och i speciella lagstiftningar, desto mera minskar man respekten för lagarna. »Få lagar, men goda», har det sagts tidigare många gånger i denna församling, och detta krav är ofrånkomligt. Vi måste en gång börja avrusta denna arsenal av lagar, där varje ny lag bidrar att minska respekten för dem, som redan äro stiftade.

Nu kommer jag till herr Nermans motion, och jag säger då: Jag vill inte skriva något i detta ögonblick angående ändring av ansvarsbestämmelserna rörande homosexuella beteenden. Det problemet får straffrättskommittén undersöka; jag har inte min ståndpunkt klar. De personer som nu syssla med denna lagstiftning böra få hålla på därmed utan några anvisningar från riksdagen.

När jag läser i handlingarna, och det är många gånger tidigare bestyrkt, att sedan den dag 1944, när vi fingo de skärpta straffbestämmelserna mot homosexuell otukt med ungdom och skyddsåldern höjdes från 15 till 18 år, ha mycket få personer sakfällts därför att lagen inte i erforderlig omfattning tillämpats, så är mitt naturliga yrkande: Låt oss inrikta oss på att göra en verklig framstöt för att rensa upp bland 15—18-

åringarna i fråga om den homosexuella prostitutionen! Vi kunna gå vidare endast om vi skaffa resurser åt barnavårdsnämnderna och polisen — denna arma samhällsmakt, som får mer och mer att göra när det gäller att beivra vad som betecknas som otillåtna handlingar, men som inte får tillräckliga resurser för att genomföra sitt arbete!

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON: Herr talman! Jag vill bara konstatera i likhet med herr Göransson, att jag och som jag tror hela kammaren förstår, att grunden till herr Nermans motion är hans allvarliga vilja att skydda barn och ungdom. I detta fall är utskottet helt ense med honom. En strävan i samma riktning utmärker också tillkomsten av 1944 års lagstiftning på detta område. Denna lag gick ju ut på att skapa ett starkare straffskydd för barn under 18 år och ett något svagare sådant för ungdom i åldern 18—21 år. Nog får man väl ändå förutsätta, att 18-åringar i de ojämförligt flesta fallen nått den mognad, att de veta vad homosexualitet rör sig om och att de också veta vilken fara de löpa, om de hänge sig åt homosexuella handlingar.

Jag tror alltså inte att det annat än i undantagsfall råder någon ovetenhet i dessa ting bland ungdomarna i åldern 18—21 år. Även om inte hemmen och skolan sköta upplysningen i dessa ting, så sörjer dagspressen och i många fall också veckopressen sorgfälligt för att de få upplysning nog. Och om till äventyrs någon ungdom på grund av erfarenhet har låtit sig utnyttjas i berörda hänseende, finns det ju möjlighet att straffa förföraren med stöd av de relativt stränga straffbestämmelserna för sådana brott, begångna mot ungdom i dessa åldrar.

Socialstyrelsen betonar att pojkkstitutionen såväl som flickprostitutionen inte är något isolerat problem. Enligt styrelsens uppfattning är »den homosexuella prostitutionen som sådan icke

Ang. straffet för homosexuell otukt.

något isolerat problem utan sammanhänger i de allra flesta fall med eller utgör en delfunktion av asocialitet i allmänhet. Den angelägnaste uppgiften blir därför att icke enbart ingripa mot just denna speciella form av asocialitet utan lika mycket att vidtaga åtgärder för att undanröja orsakerna till vederbörandes asociala livsföring och att genom mentalygieniska och socialvårdande åtgärder eliminera de asocialitetsskapande faktorerna över huvud.»

Det var ju just detta som herr Göransson nyss anförde, och jag tror att både herr Göransson och socialstyrelsen ha rätt i det avseendet.

När därtill kommer, att lagen inte har varit i kraft mer än under sju år, är det kanske för tidigt att med bestämdhet bedöma dess verkningar. När dessutom, enligt straffrättskommittén, förslag till en lag om brott mot person, en lag som också kommer att innefatta sexuella förbrytelser, skall föreläggas riksdagen redan 1952 — det tror man åtminstone — finns det knappast någon anledning att nu komma med begäran om en lagändring i detta avseende. Första lagutskottet har ansett att det inte bör ge anvisningar om hur den lagändring, som kommer att föreläggas riksdagen, skall utformas, och det kanske var mest därför som vi inom utskottet inte ville gå med på herr Cassels motivering för sitt avslagsyrkande på motionen.

Jag ber att få instämma i herr Göranssons yrkande om bifall till utskottets utlåtande.

Herr OLOFSSON: Herr talman! Då jag deltagit vid utskottets behandling av denna fråga, anser jag mig skyldig att redogöra för mitt ställningstagande. Att jag följt majoriteten inom utskottet har huvudsakligen två skäl.

Utskottet har inte funnit en lagändring för närvarande påkallad i vad som rör straffskyddet för ungdom under 21 år, då en sådan åtgärd skulle innebära ett långt gående intrång i den genom 1944 års lagstiftning antagna principen, att homosexuell otukt skall lämnas

straffri annat än i vissa särskilt angivna fall. Utskottet har inte heller ansett att någon omständighet förekommit, som kunde ge anledning att frångå denna princip.

När dessutom straffrättskommittén nu förbereder förslag till ny lagstiftning om brott mot person, däribland sexualförbrytelse, vilket förslag kommittén räknar med att framlägga redan under år 1952, kan det inte vara skäl att redan nu genomföra någon lagändring i denna fråga.

Jag får med åberopande av dessa två skäl yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OLSSON, KARL JOHAN: Herr talman! Jag har för min del inte kunnat fullt instämma med vare sig utskottet eller reservanten, och jag vill gärna med några ord motivera varför.

Jag skulle ha önskat en kraftigare opinionsyttring från riksdagens sida än den som förekommer i första lagutskottets yttrande, men å andra sidan är jag inte benägen att binda mig för den linje, som reservanten herr Cassel förordar i anslutning till den Nermanska motionen. I likhet med herr Göransson är jag inte riktigt på det klara med vilken ståndpunkt jag kommer att inta till frågan om vad som bör göras. I vart fall vill jag inte binda mig i frågan om det utsträckta straffskyddet för ungdom.

Emellertid vill jag säga några ord i anslutning till utskottets utlåtande. Herr Göransson erinrade om att det inte är så värst många år sedan vi genomförde en lagändring, som innebar en uppmjukning av vår lagstiftning på detta område, och han gjorde gällande, att det förhållandet att vi nu ändå kunna konstatera en betydligt ökad utbredning av homosexualiteten inte utan vidare beror på tillkomsten av denna lagstiftning. Jag är fullständigt ense med honom därom. Jag har själv varit med om att genomföra denna lagstiftningsändring; jag har gjort det med gott samvete och har ingen anledning att ångra det. Jag är alltså fullständigt enig med honom i det avseendet att jag anser, att det är and-

Ang. straffet för homosexuell otukt.

ra faktorer, som här ha spelat in, och jag har inte särskilt mycket att erinra emot den uppräknings han här har gjort av olika faktorer, som ha bidragit till nyssnämnda utveckling.

Beträffande utgångspunkterna äro vi alltså fullständigt eniga. För min del skulle jag kanske dock vilja kraftigt understryka, att den tid, vi för närvarande genomleva, är sådan att den måste verka moralnedbrytande och upplösande även i det avseende det här gäller. Vi ha ju haft två världskrig med allt vad som följer därav. Vi ha också för närvarande ett världsläge, som inger en känsla av allmän osäkerhet och allmän oro. Detta och allt vad som följer därav har gjort, att människorna ha blivit rotlösa. Sammanpackningen av människor i stora städer för med sig bildandet av ligor och åtskilliga andra företeelser, varigenom ungdomen i våra dagar utsättes för mycket större påfrestningar än tidigare.

Vi ha som sagt inte gjort något fel, när vi genomförde lagändringen. Detta utesluter emellertid inte, att det på grund av den inverkan, som andra faktorer här ha haft, ur vad man skulle kunna kalla allmänpreventiva synpunkter kan bli nödvändigt att ompröva även den lagändring, som vi genomförde. Det är kanske på den punkten som mina och herr Göransson's åsikter gå isär. Jag vill hålla alla möjligheter öppna, när det gäller ett ställningstagande till den diskuterade frågan, alltså även till frågan om en omprövning av den lagstiftning det här gäller. Därför hade jag helst önskat ett annat uttalande än det som utskottet har föreslagit.

Jag tror, att denna fråga är så viktig att man kan bli tvingad att göra någonting, men inte heller jag vill föregripa den utredning, som pågår, och ta någon ståndpunkt, förrän vi verkligen få papperen i fråga på bordet. Jag vet att någonting behöver göras, men jag är inte fullständigt säker på vad vi skola göra. I det läget och med det uttalande, som föreligger från utskottet och reservanten, anser jag mig, herr talman, nödgad att nedlägga min röst vid voteringen.

Herr NERMAN: Herr talman! Jag är ense med herr Göransson om att det är en mängd faktorer som inverka i detta avseende, och jag är tacksam för de påpekanden han gjort med den sakkunskap han har på grund av sin ämbetsställning. Särskilt vill jag trycka på den betydelse spriten har i samband med förförelse av både det ena och det andra slaget.

Visst behöver man i olika avseenden förbättra samhället, och den omständigheten, att man får ett tillfälle därtill nästa år eller året därpå, borde inte få hindra, att man begagnar det tillfälle som föreligger här i dag. Emellertid har jag nu inte yrkat bifall till min motion utan avstått därifrån med hänsyn till att frågan snart kommer upp i ett större sammanhang. Jag kan dock inte underlåta att säga, att vi enligt mångas uppfattning ha kommit på fel väg. Jag citerade nyss, hur socialstyrelsen sagt, att »man kan inte helt fria sig från intrycket, att denna utveckling influerats av den tolerans mot homosexuella gärningar, som kom till uttryck i 1944 års lag».

Jag tror att det är många, som känna och tänka så, och då får man inte tveka att korrigera sig, även om det bara är fråga om en bråkdel av hela det reformprogram, som här skulle behövas. De ledande auktoriteterna ha dock i sina remissuttalanden sagt så klart ifrån att jag verkligen hade väntat, att man skulle ha kunnat märka *något* därav i utskottets utlåtande.

Man förstod mycket väl, sade fru Sjöström-Bengtsson, min allvarliga vilja att skydda barn och ungdom, och jag förstår mycket väl att utskottet har samma vilja i detta fall. Men jag är orolig därför att jag känner, att en sådan här upplösning av fullkomligt primära begrepp, som röra vårt driftliv, ändock är en olycklig utveckling, som berör vår mänskliga kulturs hjärterötter. En alltför stor hänsyn till det abnorma kan bli farlig. Västerlandet befinner sig i ett mycket kritiskt läge, och icke minst medverkar härvidlag den faktorn, att människorna i västerlandet kunna ha en känsla av att de inte ha något värde att försvara. Så är det på många håll: det

Interpellation ang. polisens sekretesskyldighet m. m.

är tomhet. Och om — för att kanske uttrycka saken litet för brutalt och grovt — inte de kloka i tid ta hand om de tokiga och de normala ta hand om de abnorma, så ta de tokiga hand om de kloka och de abnorma hand om de normala.

Vi borde väl ha lärt någonting av de dyrköpta erfarenheterna Mussolini och Hitler. Jag är alldeles på det klara med att om inte vi i västern kunna hejda en utveckling, som upplöser fullt naturliga och sunda begrepp och vanor, och om inte vi kunna få fram känslan för individens ansvar — allt är inte samhällslets fel — kunna vi en dag få benägen hjälp från annat håll för att få ordning. Och den ordningen kommer inte att tillåta att man huttlar med hämningar och allehanda hänsyn när det gäller människor, som inte äro normala.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu föredragna utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändrade motivering, som förordats i den av herr Cassel vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givnen varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändrade motivering, som förordats i den av herr Cassel vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för japropositionen.

Då emellertid herr *Nerman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 33.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 45, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit åt Svenska spannmålsaktiebolaget; samt

nr 46, med anledning av väckta motioner angående utredning om statens stöd åt växt- och fruktträdskörelsen m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Interpellation ang. polisens sekretessskyldighet m. m.

Ordet lämnades på begäran till fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON, som yttrade: Herr talman! Genom pressen får allmänheten gång efter annan upplysningar av sådan art om personer, som sitta anhållna eller i övrigt misstänkas för brott, att de skandalisera eller åtminstone vålla obehag icke blott för den misstänkte utan även för hans anhöriga. Man får exempelvis om en namngiven person veta, att han gråter i cellen under det han sitter anhållen. Om en annan får man veta, att han är hård och otillgänglig, och om en tredje åter att han uppträder nonchalant. För någon tid sedan innehöll pressen till och med upplysningar om att en kvinna, som misstänktes

Interpellation ang. polisens sekretesskyldighet m. m.

för att vara inblandad i en stöld av några värdefulla ringar, genom polisens försorg underkastades undersökning av en gynekolog.

Icke så sällan förekommer även att pressen dag för dag redogör för vad som förekommer vid förundersökning av någon namngiven, för grovt brott (exempelvis mordbrand) misstänkt person, som sedan icke ens blir åtalad.

Publiceringen av sådana förhållanden upprör en stor del av allmänheten. Jag avser dock icke här att vända mig mot pressens sätt att publicera upplysningar av nu nämnd beskaffenhet; det överlämnar jag åt vederbörandes goda smak och pressens opinionsnämnd att bedöma. Jag vill emellertid framhålla, att offentliggörandet av sådana, för den enskilde kränkande och oroande omständigheter sker under det förundersökningen pågår och att upplysningarna ofta äro av den art att man icke kan värja sig för misstanken att de åtminstone i några fall härröra från polis eller annan befattningshavare, som kommer i beröring med vederbörande under förundersökningen.

Secretesslagen innehåller bestämmelser om att handlingar rörande polismyndighets eller åklagares verksamhet till förekommande eller beivrande av brott, så ock handlingar rörande användning av tvångsmedel i brottmål ej må utlämnas, såvida skäligen kan befaras, att utlämnandet skulle vara menligt för enskild person. Anledningen härtill är bl. a. att hänsyn skall tagas till personer som misstänkts men ej åtalats för brott.

I allmänna polisinstruktionen stadgas att polisman icke för obehörig får yppa något varom han i tjänsten erhållit kunskap och som ej bör komma till allmänhetens kannedom. Härjämte finnas bestämmelser i rättegångsbalken om att undersökningsledare kan förordna, att vad som förekommit vid förhör icke får uppenbaras.

Jag är väl medveten om de svåra problem som kunna uppkomma vid tillämp-

ning av dessa bestämmelser under samarbetet med pressen, men vill ändå icke underlåta att med hänsyn till sakens allvarliga beskaffenhet söka få frågan belyst genom interpellation.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Anser statsrådet, att andra och effektiva åtgärder än de, som kunna vidtagas med stöd av nu nämnda bestämmelser, äro erforderliga för att förhindra att upplysningar av det slag jag här berört lämnas av polis, åklagare eller annan befattningshavare?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 354, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående plan för folktandvården i Stockholms stad.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 356, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse rörande varuutbytet mellan Sverige och Schweiz m. m.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 357, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.08 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.